

**«Кіно» (1925–1933) : система-
тичний покажчик змісту журналу /**
авт.-упоряд. : Н. Казакова, Р. Росляк ; авт.
вступ. ст. : Л. Брюховецька, С. Тримбач
; наук. ред. : В. Кононенко, С. Тримбач ;
М-во культури України, Держ. закл.
«Нац. парлам. б-ка України». – К.,
2011. – 255 с.

**«Радянське кіно» (1935–1938) :
систематичний покажчик змісту журналу /**
авт.-упоряд. М. А. Лук'яненко ;
наук. ред. В. О. Кононенко ; М-во культури України, Держ. закл. «Нац. парлам.
б-ка України». – К., 2012. – 143 с.

Довідкова і допоміжна наукова література (довідники, каталоги, підготовлені до друку архівні матеріали тощо) завжди є постійно необхідним джерелом та інструментом науково-дослідної роботи, складовою джерелознавчої бази. Тому така література є актуальною загалом як клас видань. Водночас такі видання потребують копіткої праці дослідників, певного ентузіазму, а подекуди і дослідницького азарту. В галузі вітчизняного мистецтвознавства і, зокрема, кінознавства відчутний брак подібної літератури.

Галузь мистецтва відзначається активними процесами поточного мистецького життя: практика мистецтва, експериментаторські пошуки, зародження течій, концепцій, суперечки, резонанс творів та реакція аудиторії... Одним із засобів «моніторингу» цього складного процесу є мистецька періодика. В галузі вітчизняного кіномистецтва у період 1920-х–1930-х рр. цю функцію виконували часописи «Кіно» (видавався у 1925–1933 рр.) та «Радянське кіно» (видавався у 1935–1938 рр.). З точки зору дослідження історії кіномистецтва часописи входять до кола цінних літературних першоджерел. Оскільки періодика є, так би мовити, первинним віддзеркаленням всіх процесів мистецького життя, яке ще не потрапило до оптики викладу суб'єктивної історії.

Водночас часовий проміжок, що відділяє дослідника-історика від досліджуваної епохи, саме періодику (часописи, газети) ставить під свій удар: видання переходять до кола документів архівного зберігання, фондів бібліотек, праця з якими потребує специфічних знань та певних додаткових зусиль. Відповідно бібліографічні довідкові видання, присвячені періодиці, фактично відкривають доступ до ключових історичних джерел.

НПБУ має досвід і певну традицію подібних видань: з кінематографічної бібліографії назвемо відомий фахівцям рекомендований покажчик літератури

«Кіномистецтво Радянської України (1975–1985)» (Київ, 1985)¹; певні відомості про кіномитців містяться у виданні «Календар знаменних і пам'ятних дат (1957–2008). Показчик змісту» (Київ, 2006)².

Видання, про які йдеться у рецензії – «*”Кіно” (1925–1933): систематичний показчик змісту журналу*» (Київ, 2011) та «*”Радянське кіно” (1935–1938): систематичний показчик змісту журналу*» (Київ, 2012), – реалізовано в рамках загального проекту, про який слід сказати окремо. Національною парламентською бібліотекою України розроблено програму історико-бібліографічного дослідження «Матеріали до історії українського кіно». Н. Казакова, головний бібліограф НПБУ, в статті «До питання бібліографічного відображення документного потоку з історії українського кіно ХХ – поч. ХХІ ст.» окреслює мету і основні завдання програми: «розшук, облік та бібліографування документного потоку з історії українського кіно вказаного періоду, а також створення галузевої кінематографічної бібліографії як складової національного бібліографічного репертуару. Результатом дослідження мають стати підготовка й видання галузевих науково-допоміжних бібліографічних показчиків, показчиків змісту фахових (кінематографічних) періодичних видань, анотованого науково-допоміжного показчика «Українська кінематографічна періодика ХХ–ХХІ ст.», наукові публікації»³. Відповідно, видрукувані показчики змісту журналів «Кіно» і «Радянське кіно» є складовою комплексної роботи, нагально необхідної за значенням і надзвичайно розгалуженої за обсягом хронологічних меж і залучених до опрацювання джерел (від книжкової продукції до листівок з фотопортретами кіноакторів, кіноплакатів тощо).

Для опрацювання використано комплекти часописів з фондів НПБУ та Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ). Упорядники обрали принцип систематичної побудови, згрупувавши матеріали публікацій за розділами і підрозділами. Розділи і підрозділи, в свою чергу, створено відповідно до ключових аспектів і спрямованості матеріалів часописів. Упорядники свідомо відмовились від розпису журналу за тематичними рубриками часопису, оскільки, як зазначено у передмові від упорядників, «з часом вони трансформувались в ідеологічні гасла». Розділи і підрозділи, таким чином, становлять логічну і змістову структуру пошукового апарату.

Слід зазначити, що тоді як у показчику часопису «Кіно» (1925–1933) в межах розділів і підрозділів збережено хронологічний принцип викладення матеріалів, у показчику часопису «Радянське кіно» (1935–1938) упорядники відмовились від такої побудови і обрали алфавітний принцип: всередині розділів, підрозділів та рубрик матеріали розташовано за алфавітом прізвищ авторів статей або назв статей.

Показчики доповнені допоміжним довідково-пошуковим апаратом: в окремому розділі «Допоміжні показчики» містяться показчики імен, географічних назв, фільмів, установ та організацій, що полегшує користування виданням.

Упорядкування зазначених покажчиків вимагало додаткових пошуків задля уточнення відомостей про персоналії тощо, що, безперечно, підвищує цінність видання.

Перший за виходом покажчик (присвячений журналу «Кіно») відкривається вступними статтями відомих авторів і дослідників українського кіномистецтва С. Тримбача та Л. Брюховецької, що разом з коментарями від авторів-упорядників створює різнобічний науково-історичний і мистецтвознавчий супровід, даючи і концепцію сучасного бібліографічного опрацювання історичного періодичного видання, і загальний культурний контекст існування цих часописів.

При всій розвиненості мультимедійних засобів, цифрових носіїв, «екранного» світосприйняття тощо – існує без перебільшення неосяжний, колосальний пласт текстів, який, якщо говорити лише про періодичні видання минулих часів, є єдиним безпосереднім «монітором» тодішнього життя. Говорячи сучасною мовою, створені покажчики змістів часописів «Кіно» та «Радянське кіно» – це, так би мовити, «інтерфейс», або ж навіть «операційна система», завдяки яким можна на сучасному рівні зазирнути в «монітор», котрий покаже образ кінематографічного буття періоду 1920-30-х рр., знакового для історії розвитку українського кіномистецтва, у калейдоскопі рецензій, анонсів, обговорень, творчих суперечок, сценарних заявок, репортажів та розповідей про кінозйомки – всього того, що насичує актуальне кіномистецьке життя впродовж історії кіно.

Разом з наявністю часописів в оцифрованому вигляді на ресурсі «Електронна бібліотека Культура України» <http://elib.nplu.org/> покажчики змісту є завершеним прикладом всебічного науково-бібліографічного опрацювання літературного першоджерела.

Виконана робота фактично є переведенням журналів «Кіно» та «Радянське кіно» з «формату» архівного джерела і артефакту минулого часу до «формату» актуального сучасного наукового буття.

¹ Кіномистецтво Радянської України (1975–1985) : рекомендований покажчик літератури / М-во культури УРСР, ДРБ УРСР ім. КПРС. – К., 1985. – 32 с.

² Календар знаменних і пам'ятних дат (1957–2008) : покажчик змісту / Нац. парлам. б-ка України. – К., 2006. – 106 с.

³ Казакова Н. До питання бібліографічного відображення документного потоку з історії українського кіно ХХ – поч. ХХІ ст. / «Бібліотечна планета», 2012. – № 4 (58). – С. 8–12. – С. 9.

Георгій ЧЕРКОВ